

PER -E-MAIL EN PER AANGETEKENDE POST**Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat**

Rijnstraat 8
2515 XP DEN HAAG

Ministerie van Klimaat en Groene Groei

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC DEN HAAG

Ministerie van Economische Zaken

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC DEN HAAG

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Parnassusplein 5
2511 VX DEN HAAG

Datum 14 oktober 2024

Advocaat mr. K. Rutten, mr. D.M.H. de Leeuw en mr. Y. Pletting

Telefoon [REDACTED]

E-mail [REDACTED]

Dossier Frisse Wind/Tata Steel (23068)

Geachte heer/mevrouw,

Op verzoek van Stichting Frisse Wind.nu (“Frisse Wind”) breng ik het volgende onder de aandacht van de Regering van de Staat der Nederlanden (de “Staat”). Frisse Wind behartigt de milieu- en gezondheidsbelangen in de regio Noord-Holland. Tevens behartigt Frisse Wind de belangen van de personen die schade lijden als gevolg van het handelen of nalaten van Tata Steel. Frisse Wind maakt zich grote zorgen over de gevolgen van de door Tata Steel Nederland B.V. en Tata Steel IJmuiden B.V. (“Tata Steel”) veroorzaakte vervuilende uitstoot en overlast voor de gezondheid van de bewoners van de IJmond. De staatssecretaris Openbaar Vervoer en Milieu van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft aangekondigd¹ de Kamer voor het einde van het jaar te adviseren over het tweede advies van Expertgroep Gezondheid IJmond (de “Expertgroep”).² Dat is te laat, omdat de bedoeling is dat dit najaar de maatwerkafspraken worden gesloten. Gelet op de reactie van de staatssecretaris op dit tweede advies van Expertgroep, trekt de Staat zich de belangen van de achterban van Frisse Wind niet voldoende aan. Onmiddellijke actie is vereist, zoals ook de Expertgroep adviseert.

¹ Kamerstukken II 2024/25, 28089, 29826, nr. 324 (Brief van de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat).

² Bij artikel 2 van het koninklijk besluit van 17 oktober 2023, houdende de instelling van de Expertgroep Gezondheid IJmond (Stcr. 2023, 29181) heeft de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat besloten een Expertgroep Gezondheid IJmond in te stellen. Deze expertgroep heeft tot taak gevraagd en ongevraagd te adviseren over alle milieu-en gezondheidsaspecten die van belang zijn voor de gezondheid-, milieu en leefomgeving in de IJmond, in het bijzonder gerelateerd aan de verduurzaming van Tatasteel Nederland (TSN) en de daarvoor benodigde maatregelen.

Frisse Wind roept de Staat daarom op om de gezondheid van de bewoners van de IJmond daadwerkelijk te borgen in de maatwerkafspraken waarover op dit moment met Tata Steel wordt onderhandeld. De adviezen van de Expertgroep dienen te worden geïmplementeerd in de maatwerkafspraken. Dat is een harde voorwaarde, welke voorwaarde ook praktisch en uitvoerbaar is.

Verdere gezondheidsschade voor de bewoners van de IJmond moet worden voorkomen en beperkt. Frisse Wind verzoekt de Staat te bevestigen dat in ieder geval beide adviezen van de Expertgroep en de uitkomsten van de Gezondheids Effect Rapportage ("GER") in het onderhandelingsmandaat van de Staat en in de maatwerkafspraken zullen worden geïncorporeerd. Frisse Wind verzoekt de Staat om uiterlijk op 22 oktober 2024 vóór 12:00 uur aan Frisse Wind deze bevestiging te verstrekken.

1 Inleiding

- 1.1 Uit onderzoek van (onder meer) het RIVM en de Expertgroep blijkt dat de uitstoot van Tata Steel en de door Tata Steel veroorzaakte hinder ernstige gevolgen heeft voor de gezondheid van de bewoners van de IJmond. Frisse Wind maakt zich hier grote zorgen over. Op 10 oktober 2024 kondigde de Omgevingsdienst Noodzeekanaalgebied ("Omgevingsdienst") naar aanleiding van zijn onderzoek een voornemen tot een aanzegging aan ten aanzien van de Kooksgasfabriek 2.³ Tata Steel krijgt de gelegenheid om de Kooksgasfabriek 2 in overeenstemming te brengen met de voor haar geldende regelgeving.
- 1.2 Het voornemen tot een aanzegging wordt onderschreven door de Gedeputeerde Staten van Noord-Holland in zijn brief van 10 oktober 2024.⁴ Het geeft Frisse Wind vertrouwen dat de toezichthoudende instantie is overgegaan tot deze actie. Eenzelfde kritische houding ten opzichte van de gezondheidseffecten van de uitstoot van- en hinder door Tata Steel is wat Frisse Wind betreft gepast in de onderhandelingen over de maatwerkafspraken.
- 1.3 Uit haar Position Paper van 17 april 2024 ("Position Paper") volgt dat ook Tata Steel meent dat op haar de maatschappelijke verantwoordelijkheid rust om de gezondheid van de bewoners van de IJmond te beschermen tegen schadelijke emissies. Naar aanleiding van het eerste advies van de Expertgroep verklaart Tata Steel "*de urgentie en de roep om versnelling*" te onderschrijven en bereid te zijn extra gezondheidsmaatregelen te implementeren.⁵ Frisse Wind onderschrijft die urgentie.

³ 'Onderzoek OD NZKG naar Tata Steel kooksfabriek 2 in eindfase', *Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied*, tata.odnzkg.nl, <https://tata.odnzkg.nl/onderzoek-odnzkg-tata-steel-kooksgasfabriek-2-eindfase/>, geraadpleegd op 10 oktober 2024.

⁴ Brief van 10 oktober 2024 van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten van Noord-Holland, 2322519/2322525, p. 2.

⁵ Tata Steel, *Met maatwerk op weg naar schoon, groen en circulair staal*, Position Paper ten behoeve van het Rondetafelgesprek Voortgang op de maatwerkafspraken op 17 april 2024, onder verwijzing naar het rapport *Industrie en omwonenden* van de Onderzoeksraad voor Veiligheid van april 2023, p. 14 en het RIVM-rapport 2023.

Frisse Wind meent dat Tata Steel al veel eerder maatregelen had kunnen en moeten treffen om (gezondheids)schade voor de bewoners van de IJmond te voorkomen en te beperken. Frisse Wind verzoekt de Staat om Tata Steel te houden aan de door Tata Steel zelf erkende maatschappelijke verantwoordelijkheid. De Staat erkent ook dat hij met de maatwerkafspraken een kans heeft om een concrete bijdrage te leveren aan de verbetering van de gezondheid van de bewoners van de IJmond.⁶

"We hebben nu de gelegenheid om de onacceptabele situatie voor de bewoners in de IJmond aan te pakken en substantiële CO2-reductie en verminderen van stikstofuitstoot te realiseren."

- 1.4 **Het maken van maatwerkafspraken over de in te voeren maatregelen ter verbetering van de gezondheid is een stap in de goede richting. Ook checks and balances dienen onderdeel van deze maatwerkafspraken te zijn, zodat een evenwichtig systeem van controleerbare en afdwingbare afspraken ontstaat. Dat systeem moet ervoor zorgen dat de gezondheidsbelangen van de bewoners van de IJmond daadwerkelijk worden gewaarborgd. De aanbevelingen van de Expertgroep en de motie Teunissen c.s.⁷ voor transparantie bij Tata Steel sluiten aan bij die gedachte van controleerbare en afdwingbare afspraken. Daartoe is een meetbaar effect van de maatregelen op de gezondheid van de bewoners van de IJmond noodzakelijk. De Expertgroep geeft het stellige advies een Gezondheid Effect Rapportage ("GER") op te stellen.⁸ In het tweede advies herhaalt de Expertgroep dit advies en voegt hieraan toe de uitkomsten moeten worden verwerkt in de maatwerkafspraken.⁹**
- 1.5 **Voormalig minister Adriaansens begreep de zorgen over de gezondheid onder de bewoners en ook dat zij "houvast" zoeken. De GER zou evenwel geen juridische basis bieden, aldus de minister. De Staat doet echter de toezegging dat alle elementen van de GER terugkomen in de Milieu Effect Rapportage ("MER"), dan wel in de maatwerkafspraken. In de woorden van de minister:¹⁰**

"Maar wat we wel hebben is de MER. We kijken hoe we die kunnen aankleden met elementen uit de GER. En wat dan overblijft (omdat het er niet in kan), nemen we op in de maatwerkafspraken met Tata Steel. U heeft een commitment van ons."
- 1.6 **Dit commitment en het door de Staat gewekte vertrouwen dient daarom terug te komen in de maatwerkafspraken met Tata Steel, óók naar aanleiding van het tweede**

⁶ Bijlage bij Kamerstukken II 2023/24, 32813, nr. 1369, p. 4.

⁷ Kamerstukken II 2023/24, 28089, nr. 302 (Motie Teunissen c.s.).

⁸ Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezondheid Geborgd*, p. 2.

⁹ Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezond Groen Staal In De IJmond*, p. 5. aangeboden aan staatssecretaris Chris Jansen op 4 oktober 2024. Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-infrastructuur-en-waterstaat/documenten/rapporten/2024/10/04/bijlage-2-advies-expertgroep-gezond-groen-staal-in-de-ijmond> ("Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezond Groen Staal In De IJmond*").

¹⁰ B. Vuijk, 'Minister Adriaansens belooft: Gezondheid Effect Rapportage voor Tata Steel wordt geen wassen neus. 'U heeft een commitment van ons', *IJmuider Courant* 22 mei 2024.

advies van de Expertgroep.¹¹ Vastlegging van controleerbare en afdwingbare afspraken, mede door vastlegging van (de nodige elementen van) de GER, is ook de politieke wens. In de afgelopen drie jaren is door Kamerleden meermaals verzocht om de uitstoot en overlast van Tata Steel en de gezondheidseffecten daarvan meetbaar te maken.¹² Daarnaast is herhaaldelijk verzocht om strengere milieu- en gezondheidsnormen voor Tata Steel.¹³ Verder is doorlopend verzocht om concrete actie van de Staat om de gezondheid van de bewoners van de IJmond te waarborgen.¹⁴

- 1.7 Met deze brief verzoekt Frisse Wind de Staat explicet te bevestigen dat zij bereid is in de maatwerkafspraken concrete verplichtingen voor Tata Steel op te nemen om de bij de achterban van Frisse Wind bestaande gezondheidsrisico's – en de levende zorgen daarover – als gevolg van de uitstoot en overlast door Tata Steel zoveel als mogelijk weg te nemen. De adviezen van de Expertgroep dienen te worden geïmplementeerd in de maatwerkafspraken. Dat is een harde voorwaarde, welke voorwaarde ook praktisch en uitvoerbaar is. Frisse Wind verzoekt de Staat te bevestigen dat in ieder geval de beide adviezen van de Expertgroep en de uitkomsten van de GER in het onderhandelingsmandaat van de Staat, in de onderhandelingen zelf én in de maatwerkafspraken zullen worden geïmplementeerd. Frisse Wind stuurt op hetzelfde moment een vergelijkbaar verzoek aan Tata Steel. Frisse Wind licht dit verzoek hierna toe.

2 De concrete gezondheidsrisico's die de bewoners van de IJmond lopen

- 2.1 De Staat is al minstens 50 jaar bekend met de gezondheidsrisico's die de bewoners van de IJmond door de bedrijfsactiviteiten van Tata Steel lopen. In 1975 wordt reeds geconcludeerd dat Tata Steel duidelijke invloed heeft op de sterk (tot factor 5) verhoogde concentratie PAK¹⁵ in Wijk aan Zee, IJmuiden en Beverwijk, waarvan de

¹¹ In de zin van artikel 3:35, dan wel 3:36 BW.

¹² Kamerstukken II 2020/21, 32813, nr. 834 (motie Grinwis c.s.); Kamerstukken II 2021/22, 28089, nr. 253 (motie Van Esch c.s.); Kamerstukken II 2023/24, 30175, nr. 451 (motie Van Esch c.s.); Kamerstukken 2023/24, 28089, nr. 288 (motie Van Dijk c.s.); Kamerstukken II 2023/24, 28089, nr. 287 (motie Gabriëls c.s.); Kamerstukken II 2023/24, 28089, nr. 286 (motie Gabriëls c.s.); Kamerstukken II 2023/24, 28089, nr. 279 (motie Bamenga c.s.); Kamerstukken II 2023/24, 28089, nr. 302 (motie Teunissen c.s.).

¹³ Kamerstukken II 2021/22, 32813, nr. 833 (motie Grinwis c.s.); Kamerstukken II 2023/24, 32813, nr. 828 (motie Van der Lee c.s.); Kamerstukken II 2023/24, 33118, nr. 268 (motie Beckerman c.s.); Kamerstukken II 2022/23, 22343, nr. 354 (motie Bouchallikh); Kamerstukken II 2021/22, 32813, nr. 826 (motie Thijssen c.s.).

¹⁴ Kamerstukken 2021/22, 32813, nr. 827 (motie Thijssen c.s.); Kamerstukken 2021/22, 32813, nr. 824 (motie Leijten en Van Raan); Kamerstukken 2022/23, 32815, nr. 950 (motie Erkens en Boucke); Kamerstukken II 2022/23, 30175, nr. 422 (motie Hagen); Kamerstukken II 2022/23, 33118, nr. 262 (motie Van Esch c.s.); Kamerstukken II 2023/24, 36410 XIII, nr. 52 (motie Thijssen en Kröger); Kamerstukken II 2023/24, 28089, nr. 285 (motie Grinwis c.s.); Kamerstukken II 2023/24, 28089, nr. 278 (motie Bamenga c.s.); Kamerstukken II 2023/24, 28089, nr. 315 (motie Zeedijk); Kamerstukken II 2023/24, 28089, nr. 307 (motie Thijssen c.s.); Kamerstukken 2023/24, 28089, nr. 288 (motie Van Dijk c.s.); Kamerstukken II 2023/24, 28089, nr. 310 (motie Eerdmans); Kamerstukken II 2020/21, 28089, nr. 192 (motie Hagen en Boucke); Kamerstukken II 2021/22, 32813 nr. 829 (motie Van der Lee en Thijssen); Kamerstukken 2023/24, 28089, nr. 294 (motie Kostic).

¹⁵ 'Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen (PAK's)', RIVM, rivm.nl, 2 november 2018.

kankerverwekkende effecten toen reeds bekend waren.¹⁶ Sinds 1975 zijn meerdere wetenschappelijke onderzoeken uitgevoerd, onder meer door het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu ("RIVM"), de Gemeentelijke gezondheidsdienst ("GGD") Kennemerland, de GGD Amsterdam en het Nederlands Instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg ("Nivel") naar luchtverontreiniging, (ultra)fijnstof, hinder en kankerincidentie in de IJmond.

- 2.2 Uit het RIVM rapport van 2023 getiteld *De bijdrage van Tata Steel aan de gezondheidsrisico's van omwonenden en de kwaliteit van hun leefomgeving*¹⁷ ("RIVM-rapport 2023) blijkt dat de bedrijfsactiviteiten van Tata Steel een ontegenzeggelijk effect hebben op de gezondheid van de bewoners van de IJmond:¹⁸

"Activiteiten op het terrein van TSN zijn een grote bron van stof, geur en geluid en schadelijke stoffen in de IJmond. Deze studie laat zien dat de emissies van het TSN-terrein aantoonbare gezondheidsrisico's met zich meebrengen.

In de IJmond is duidelijk meer hinder door stof, geluid en geur en is er meer slaapverstoring door en bezorgdheid over industrie in de omgeving dan gemiddeld in de regio Kennemerland en gemiddeld in Nederland. Hoe dichter bij het terrein van TSN, hoe meer/erger/vaker er hinder wordt ervaren.

De ruimtelijke verdeling van de verschillende hindercomponenten en de bezorgdheid tussen de woonclusters komt redelijk overeen met de ruimtelijke verdeling in gezondheidsrisico's gerelateerd aan de fijnstofemissies vanaf het TSN-terrein. In alle woonclusters in de IJmond zorgen emissies vanaf het TSN-terrein van fijnstof, NO₂, PAK en lood voor additionele gezondheidsrisico's. De bijdrage van het TSN-terrein verschilt per wooncluster, waarbij de grootste bijdrage in de meeste gevallen in het wooncluster Wijk aan Zee is."

- 2.3 Het RIVM schrijft ernstige, specifieke gezondheidsrisico's toe aan Tata Steel. De bewoners van de IJmond staan bloot aan een extra kans op longkanker, acute luchtwegklachten en astma. Door Tata Steel leven bewoners van de IJmond gemiddeld korter en hebben zij vaker neurologische schade door blootstelling aan lood. Daarnaast ervaart een groot deel van de bewoners van de IJmond hinder door stof, stand en geluid afkomstig van Tata Steel. Dat kan gezondheidseffecten veroorzaken zoals stress en hart- en vaatziekten.¹⁹
- 2.4 Daar komt bij dat de werkelijke effecten op de gezondheid in het RIVM worden onderschat, aldus de Expertgroep in haar eerste advies.²⁰ Het RIVM-rapport 2023

¹⁶ Gemeentelijk Centraal Milieulaboratorium van Amsterdam & Provinciale Waterstaat van Noord-Holland, *Rapport Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen in de Buitenlucht van het Amsterdam-Noordzeekanaalgebied 1975*, Haarlem 1977, p. 4-5 en 18.

¹⁷ L.M.J. Geelen e.a., *De bijdrage van Tata Steel Nederland aan de gezondheidsrisico's van de omwonenden en de kwaliteit van hun leefomgeving over de bijdrage van Tata Steel aan de gezondheidsrisico's* (RIVM-rapport 2023-0171).

¹⁸ RIVM-rapport 2023, par. 12.5.3.

¹⁹ RIVM-rapport 2023, par. 12.5.3.

²⁰ Expertgroep Gezondheid IJmond, Gezondheid Geborgd, p. 2: "De recente RIVM-rapportage die de relatie tussen gezondheidsschade en de uitstoot van TSN wetenschappelijk onderbouwt is een goede en praktische methode om mee te werken. Belangrijk is te beseffen dat het in dit RIVM-rapport beschreven gezondheidseffect een onderschatting is van de werkelijke gezondheidsschade veroorzaakt door TSN" en uitwerking daarvan op p. 8-9.

neemt volgens de Expertgroep belangrijke gezondheidseffecten van onderzochte stoffen niet mee, houdt het geen rekening met stapeling van gezondheidsrisico's en verdisconteert het (hogere) blootstelling in het verleden niet in de gezondheidsrisico's. Daarnaast ontbreekt de kwantificering van gezondheidseffecten van emissie en blootstelling aan schadelijke metalen (vanadium, ijzer), ultrafijnstof en vluchige organische verbindingen ("VOC's") als benzeen en zwavelwaterstof.

- 2.5 Verder stoot Tata Steel Zeer Zorgwekkende Stoffen ("ZZS") uit die al in lage concentraties schadelijk kunnen zijn, maar die niet in het model van het RIVM zijn meegenomen. Tot slot, en niet te vergeten, zijn de effecten van blootstelling aan stof, stank en geluid niet gekwantificeerd, waardoor de gezondheidseffecten daarvan onderbelicht blijven.²¹
- 2.6 De uitstoot van Tata Steel in het verleden is weldegelijk belangrijk, omdat de blootstelling aan een groot aantal schadelijke stoffen in het verleden hoger was dan nu het ook geval is. Dit geldt bijvoorbeeld voor (maar is zeker niet beperkt tot) lood, waarbij niet uit het oog dient te worden verloren dat die looddeeltjes nog altijd niet zijn verdwenen.²² De conclusies in het RIVM-rapport 2023 en de constatering van de Expertgroep dat de werkelijke gezondheidseffecten nog groter zijn, baren Frisse Wind in het belang van bewoners van de IJmond grote zorgen.
- 2.7 Ook voor zover Tata Steel zich aan de meeste milieunormen houdt, kan er nog steeds forse gezondheidsschade optreden. Dat stelt de Onderzoeksraad voor Veiligheid ("Onderzoeksraad") vast²³ en erkent Tata Steel ook in haar brief van 9 januari 2024 ("Brief Groen Staal").²⁴ Dat sprake is van forse gezondheidsschade, door de uitstoot van Tata Steel staat vast en bevestigt de Expertgroep ook in het tweede advies.²⁵ Tata Steel staat in dit verband al onder – recent weer verlengd – verscherpt toezicht.²⁶ In februari 2024 stelt een geaccrediteerd onafhankelijk bureau daarnaast vast dat de uitstoot van PAK, fijnstof, zware metalen en geur door de Kookgasfabriek 2 de emissiewaarden overschrijden.
- 2.8 De Expertgroep stelt daarnaast vast dat er zeer veel incidenten zijn. 3000 incidenten worden per jaar gemeld, waarvan er 2300 zijn vergund.²⁷ Dat betekent dat er gemiddeld 2 incidenten per dag (!) plaatsvinden die niet zijn vergund. Tata Steel handelt aldus nagenoeg voortdurend in strijd met de wet. Daarvoor bestaat geen rechtvaardiging en dat is onacceptabel voor Frisse Wind.

²¹ Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezondheid Geborgd*, p. 8-9.

²² Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezondheid Geborgd*, p. 9.

²³ Onderzoeksraad voor Veiligheid, Industrie en omwonenden, april 2023.

²⁴ 'Brief Groen Staal van Tata Steel', 9 januari 2024 (bijlage bij *Kamerstukken II* 2023/24, 28089, nr. 271 (Kamerbrief over milieuproblematiek Tata Steel)).

²⁵ Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezond Groen Staal In De IJmond*, p. 10.

²⁶ Brief van 11 september 2024 van Gedeputeerde Staten aan de Provinciale Staten van Noord-Holland, 2194841/2310476, p. 6.

²⁷ Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezond Groen Staal In De IJmond*, p. 22.

2.9 Tot schrik van Frisse Wind stelt de Expertgroep in het tweede advies ook vast dat de gemeten concentraties ultrafijnstof bijna twee keer hoger zijn dan op door druk verkeer en luchtvaartemissies van Schiphol beïnvloede meetpunten. Recent onderzoek toont ook aan dat er een duidelijke relatie is tussen blootstelling aan ultrafijnstof en sterfte, onafhankelijk van blootstelling aan andere luchtverontreinigende stoffen.²⁸ Ook de verschillen tussen Wijk aan Zee en een aantal achtergrondlocaties ten aanzien van een aantal ZZS die blijken het tweede advies van de Expertgroep zijn ronduit zorgwekkend:

Tabel 2 ZZS stoffen in Wijk aan Zee vergeleken met achtergrondlocaties

Stof	Depositie ¹	Concentratie ²
PAK (benz(a)pyreen)	13x hoger	6x hoger
Metalen		
Lood	2x hoger	3x hoger
Vanadium	100x hoger	4x hoger
Mangaan	50x hoger	

¹ RIVM (2023, zie voetnoot 11). Als achtergrond is het gemiddelde genomen van de Zilk, Amersfoort en de Rijp.

² Landelijk meetnet luchtkwaliteit <https://data.rivm.nl/data/luchtmeetnet/>

2.10 Van al deze ZZS is bekend dat deze zeer ernstige gezondheidseffecten kunnen hebben: deze stoffen belemmeren onder andere de voortplanting, zijn kankerverwekkend of hopen zich op in de voedselketen.²⁹

2.11 In een recent aanvullend onderzoek over geluidshinder en stapeling van gezondheidsrisico's stelt de GGD Kennemerland bovenbieden vast dat in de IJmond sprake is van ongewenst forse geluidshinder door bedrijven en industrie, die gevolgen heeft voor de bewoners van de IJmond. Door geluidshinder en slaapverstoring komen rond het industrieterrein IJmond vaker hoge bloeddruk en hart- en vaatziekten voor dan verder weg van het industrieterrein. Gezien de hoge hinderpercentages is een afname van geluidshinder in de komende jaren volgens de GGD Kennemerland noodzakelijk. De GGD doet hiertoe een aantal aanbevelingen, zowel akoestisch (het verminderen van geluid) als niet-akoestisch (voorspelbaarheid van geluidshinder en zekerheid voor de toekomst).³⁰ De Expertgroep wijst in haar tweede advies nog eens op de kwantificeerbare negatieve gezondheidseffecten van geluidsoverlast.³¹

²⁸ Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezond Groen Staal In De IJmond*, p. 12.

²⁹ 'Zeer Zorgwekkende Stoffen', RIVM, <https://rvs.rivm.nl/onderwerpen/zeer-zorgwekkende-stoffen>. Deze stoffen zijn sterk gereguleerd in onder andere de Richtlijn Industriële Emissies 2010/75/EU (en de implementatie daarvan) en de Verordening 2006/1907/EG (REACH-Verordening).

³⁰ Team Leefomgeving GGD Kennemerland, *Geluidbeheer Industrieterrein IJmond – gezondheid*, 19 maart 2024, p. 3-4.

³¹ Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezond Groen Staal In De IJmond*, p. 12.

2.12 Duidelijk moge zijn dat verschillende wetenschappelijke onderzoeken aantonen dat Tata Steel een reëel, direct en significant gevaar vormt voor de gezondheid van de bewoners van de IJmond. De uitstoot van gevaarlijke stoffen door Tata Steel maakt de bewoners van de IJmond ziek, beperkt hun levenskwaliteit en verkort hun levensduur. Dat is onaanvaardbaar. Daarbij roept Frisse Wind in herinnering dat de inschatting van het RIVM dat de bewoners van de IJmond 2,5 maand leven een onderschatting is.³²

3 Maatwerktraject – gezondheid als harde controleerbare voorwaarde

3.1 Op dit moment is de Staat in onderhandeling met Tata Steel om op de korte termijn tot “bindende en wederkerige maatwerkafspraken” te komen.³³ In het licht van de gezondheidsrisico’s van de bedrijfsactiviteiten van Tata Steel voor de bewoners van de IJmond is het noodzakelijk dat de Staat in de maatwerkafspraken de gezondheid van de bewoners van de IJmond een harde en afdwingbare plaats geeft.

3.2 Op 22 september 2023 zegt de Staat – naar aanleiding van het RIVM-rapport 2023 en de wens van de Tweede Kamer³⁴ – toe om invulling te geven aan de roep om concrete afspraken ten aanzien van gezondheidsverbeteringen.³⁵ De bewoners van de IJmond putten vertrouwen uit deze toezegging, maar worden amper drie weken later al teleurgesteld. De ernst van de situatie in de IJmond is kennelijk op 10 oktober 2023, ondanks de zorgwekkende inhoud van het RIVM-rapport 2023, nog niet voldoende duidelijk. In plaats van dat de Staat de vastgestelde mensenrechtenschendingen door Italië ziet als een signaal,³⁶ wijst zij op die datum juist op de verschillen tussen de extreem vervuilende Italiaanse staalfabriek Ilva en Tata Steel.³⁷ Dat de Staat maatregelen zou hebben “aangekondigd”, betekent dat zij, net zoals Italië, nog geen overheidsmaatregelen heeft getroffen om de gezondheid te verbeteren.

3.3 Op 24 mei 2024 publiceert het RIVM een notitie waaruit ondubbelzinnig blijkt dat de bagatellisering van de gelijkenissen door de Staat onterecht is:

“Op grond van de vergelijking van beide rapporten [het RIVM-rapport 2023 en het WHO-rapport 2023 inzake Ilva] is de belangrijkste constatering dat de aanpak en resultaten van fijnstof redelijk vergelijkbaar zijn.”³⁸

³² Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezond Groen Staal In De IJmond*, p. 8.

³³ Brief van de Minister van Economische Zaken en Klimaat, *Kamerstukken II* 2021/22, 32819, 28089, 330099, nr. 1082.

³⁴ *Kamerstukken II* 2023/24, 28039, nr. 307 (motie Thijssen c.s.).

³⁵ *Kamerstukken II* 2023/24, 28089, nr. 266 (Brief van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat).

³⁶ HvJ EU 25 juni 2024, C-626/22, ECLI:EU:C:2024:542 (*Ilva e.a.*).

³⁷ *Kamerstukken II* 2023/24, 22343, 28089, nr. 371 (Brief van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat).

³⁸ RIVM, *Vergelijking analyse Taranto en Tata Steel Nederland* (Notitie 2024-0036), 24 mei 2024.

- 3.4 Het RIVM concludeert zelfs dat de onderzoeken naar de risicoschatting en het sterfsterisico ten aanzien van fijnstof “vergelijkbaar” zijn met de onderzoeken naar Tata Steel.³⁹ De door het RIVM geconstateerde gezondheidsrisico’s en het gegeven dat de gezondheidsrisico’s door de twee fabrieken vergelijkbaar zijn, maakt duidelijk dat de gezondheidssituatie voor de bewoners van de IJmond nijpend is. Tata Steel is net als de staalfabriek Ilva extreem vervuilend en schaadt de gezondheid van bewoners van de IJmond. De Staat kan niet talmen met handelen vanwege vermeende verschillen tussen de staalfabrieken, maar dient concrete, controleerbare en afdwingbare maatregelen te treffen vanwege de bestaande gelijkenissen.
- 3.5 Op 28 maart 2024 schrijft de Staat naar aanleiding van onder meer het advies van de Expertgroep het volgende:

“Daarom zal het kabinet, in lijn met het advies, inzetten op het opnemen in een eventuele maatwerkafsprak van een paragraaf over gezondheid, met duidelijk omschreven doelen wat betreft effecten op de gezondheid. Uitgangspunt hierbij moet zijn dat de impact van TSN op de gezondheid van omwonenden, werknemers en oud-werknemers, zowel in termen van schadelijke emissies als hinder, zo snel en zo ver mogelijk wordt geminimaliseerd. Deze vermindering van schadelijke impact moet bovendien goed gemeten en gecontroleerd worden. Ook vindt het kabinet het belangrijk om gezondheidseffecten binnen de vergunningverlening zoveel mogelijk mee te nemen, voor zover dat kan binnen de bestaande (wettelijke) kaders.”⁴⁰

Frisse Wind verwacht dat de Staat dit nakomt.

- 3.6 Het rapport Wijers/Blom⁴¹ beschrijft oplossingen bestaat die sneller tot gezondheidswinst kunnen leiden.⁴² Op 26 april 2024 geeft de Staat aan de onderhandelingen te starten op basis van de versnelde route uit dit rapport – ‘scenario 3’ – en daarvoor een mandaat te hebben afgegeven. De ministers schrijven daarover:

“In deze variant wordt Kooks- en gasfabriek 2 (KGF2) zo snel mogelijk gesloten en wordt ook de grootste hoogoven (Hoogoven 7) gesloten. De installaties worden vervangen door een Direct Reduced Iron Fabriek en Electrische Boogoven, die – na een overgangsfase op aardgas – uiteindelijk met groene waterstof groen staal gaan produceren. Ook worden diverse bovenwettelijke milieumaatregelen, waaronder een aantal overkappingen over grondstoffenlocaties en geluidsmaatregelen voor piek en tonaalgeluid, waar mogelijk versneld uitgevoerd.”⁴³

³⁹ RIVM, *Vergelijking analyse Taranto en Tata Steel Nederland* (Notitie 2024-0036), 24 mei 2024.

⁴⁰ Bijlage bij Kamerstukken II 2023/24, 32813, nr. 1369.

⁴¹ F. Blom & H. Wijers, *Hoe Tata Steel Nederland te verduurzamen?* (Rapport voor het ministerie van Economische Zaken en Klimaat van 29 maart 2024).

⁴² Bijlage bij Kamerstukken II 2023/24, 32813, nr. 1369, p. 7.

⁴³ Kamerstukken II 2023/24, 29826, 32813, nr. 209 (Mandaat voor onderhandelingen maatwerkafspraken Tata Steel Nederland).

- 3.7 Het waarborgen van de gezondheid van de bewoners van de IJmond is ook de politieke wens.⁴⁴ Op 28 mei 2024 wordt een motie aangenomen die de Staat verzoekt gezondheid als "*harde voorwaarde in de onderhandelingen op te nemen*".⁴⁵ Bij brief van 19 juni 2024 geeft de Staat aan de motie Thijssen c.s. als "*steun in de rug*" en "*bevestiging van de inzet*" te zien om de gezondheid van de bewoners van de IJmond "*volop te prioriteren*". Gezondheid van de bewoners van de IJmond wordt "*systematisch*" meegenomen in de maatwerkafspraken, er wordt een paragraaf over gezondheid opgenomen in de Joint Letter of Intent, en er wordt ("*stevig*") "*ingezet*" op significante versnellingsopties en "*zo snel mogelijke*" sluiting van de Kooksgasfabriek 2, aldus de Staat.⁴⁶ De Staat bevestigt echter niet dat het waarborgen van de gezondheid een harde voorwaarde is in de maatwerkafspraken. Zelfs wanneer de Staat toegeeft aan de eisen van de Kamer ten aanzien van de harde afdwingbare prestatieafspraken, ziet de Staat dat slechts als "*het uitgangspunt*".⁴⁷
- 3.8 Hoewel de inzet van de Staat op Frisse Wind vooralsnog positief overkomt, lijken de gekozen bewoordingen een ontwijking te zijn van verantwoordelijkheid voor concrete bescherming van de gezondheid van de bewoners van de IJmond. Op 3 juli 2024 leggen aanvullende Kamervragen de vinger nogmaals op de zere plek: van harde en afdwingbare afspraken tussen de Staat en Tata Steel over het waarborgen van gezondheid van de bewoners van de IJmond is nog steeds geen sprake.⁴⁸
- 3.9 De adviezen van de Expertgroep zijn praktisch en uitvoerbaar en borgen de gezondheid van de bewoners van de IJmond in de maatwerkafspraken. Ten aanzien van het eerste advies van de Expertgroep bevestigt de Staat explicet dat de aanbevelingen hieruit zijn meegenomen in de totstandkoming van het onderhandelingsmandaat:
- "Bij het tot stand komen van het onderhandelingsmandaat zijn de aanbevelingen van de Expertgroep Gezondheid IJmond explicet meegenomen in de afweging."⁴⁹
- 3.10 De Expertgroep wijst er onder meer op dat het RIVM een selectie van relevante risico's hanteert in het RIVM-rapport 2023, zodat de door Tata Steel te nemen maatregelen niet alléén op basis van dit rapport kunnen worden vastgesteld. Op dit moment wordt op advies van de Expertgroep door het RIVM gewerkt aan de GER. Naar Frisse Wind begrijpt wordt deze rapportage het laatste kwartaal van 2024, dan

⁴⁴ Zie ook de opsomming van de ingediende moties genoemd in randnummer 1.6 van deze brief.

⁴⁵ Kamerstukken II 2023/24, 28089, nr. 307 (motie Thijssen c.s.).

⁴⁶ Kamerstukken II 2023/24, 28089, nr. 318 (Brief van de ministers van Infrastructuur en Waterstaat en van Economische Zaken en Klimaat).

⁴⁷ Kamerstukken II 2023/24, 28089, nr. 318 (Brief van de ministers van Infrastructuur en Waterstaat en van Economische Zaken en Klimaat).

⁴⁸ Kamerstukken II, 2023/24, 2024Z11732 (Kamervragen).

⁴⁹ Kamerstukken II 2023/24, (Aanhangsel), nr. 2442, vraag 5.

wel het eerste kwartaal van 2025 afferond.⁵⁰ In het Position Paper – dat anders dan de Brief Groen Staal is verschenen na het eerste advies van de Expertgroep – rept Tata Steel met geen woord over de implementatie van de GER (of de uitkomsten daarvan) in de maatwerkafspraken. Hieruit blijkt dus niet dat Tata Steel voornemens is de bevindingen of aanbevelingen van de GER over het minimaliseren van de gezondheidsschade op te volgen. Tata Steel is echter gehouden om gedurende de gehele exploitatieperiode haar fundamentele (rapportage)verplichtingen na te leven.⁵¹

- 3.11 De uitkomsten en de bevindingen van de GER moeten worden meegenomen in de maatwerkafspraken, (juist) ook door de Staat. De maatwerkafspraken dienen conform de aanbevelingen van de Expertgroep een voorziening te bevatten dat naar aanleiding van de uitkomsten van de GER de afspraken en de plannen van Tata Steel worden aangepast als de gezondheidseffecten negatief uit de pas lopen met de afgesproken concrete en meetbare gezondheidsdoelen. De Staat dient in dat kader het voorzorgbeginsel adequaat toe te passen.⁵² Volgens de Expertgroep hoeft de uitvoering van de GER niet veel tijd te kosten nadat de methodiek ontwikkeld is.⁵³
- 3.12 Het komt Frisse Wind voor dat Tata Steel zo snel als mogelijk de overheidsinvestering veilig wil stellen zonder de uitkomsten en bevindingen van de GER mee te nemen in de maatwerkafspraken. Als Tata Steel en de Staat willen voorkomen dat vastlegging van de maatwerkafspraken vertraging oplegt, dienen zij ten minste overeen te komen dat de afspraken naar aanleiding van de uitkomsten van de GER zullen worden aangepast. De Staat dient verder te bevestigen dat de GER een rol speelt bij de vergunningverlening aan Tata Steel en aanleiding kan zijn de verleende vergunning(en) aan te passen, in te trekken, of nieuwe vergunningsaanvragen af te wijzen.
- 3.13 De bewoners van de IJmond hebben er bovendien recht op en belang bij dat op onafhankelijke wijze wordt gecontroleerd dat de afspraken met betrekking tot de gezondheid tussen de Staat en Tata Steel worden nagekomen door Tata Steel. Zoals ook Teunissen c.s. constateren zijn handhavers nu afhankelijk van de metingen en data van Tata Steel. Meermaals is gebleken dat de data van Tata Steel incompleet of incorrect is. Voor het goed en tijdig handhaven en om de gezondheid van de bewoners van de IJmond te beschermen, is het belangrijk dat de overheid zelf beschikt over actuele meetgegevens.⁵⁴ De motie Teunissen c.s. sluit aan bij de

⁵⁰ Kamerstukken II 2023/24, (Aanhangsel), nr. 2442, vraag 5.

⁵¹ HvJ EU 25 juni 2024, C-626/22, ECLI:EU:C:2024:542 (*Ilva e.a.*), r.o. 94; onder meer de artikelen 23 en 24 van de Richtlijn Industriële Emissies, Richtlijn 2010/75/EU en de implementatie daarvan. Ook op grond van haar maatschappelijke zorgplicht dient Tata Steel dit te doen.

⁵² Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezond Groen Staal In De IJmond*, p. 9 en 10.

⁵³ Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezond Groen Staal In De IJmond*, p. 11.

⁵⁴ Kamerstukken II 2023/24, 28089, nr. 302 (motie Teunissen c.s.).

dringende aanbeveling van de Expertgroep om meer transparantie.⁵⁵ Ook de Provinciale Staten hebben deze motie omarmd.⁵⁶ Volgens de Expertgroep lijkt Tata Steel zelf terughoudend met het verstrekken van relevante gegevens, waardoor haar handelen en de effecten van de voorgestelde maatregelen van Tata Steel op de gezondheid niet controleerbaar en aldus niet afdwingbaar zijn.⁵⁷

- 3.14 Om het handelen van Tata Steel controleerbaar te maken en de effecten van de eventuele maatregelen afdwingbaar te maken moet de Staat daarom – conform de motie Teunissen c.s. – bereid zijn in de maatwerkafspraken met Tata Steel vast te leggen dat een onafhankelijk instituut wordt aangewezen dat continu en fijnmazig metingen van gevaarlijke stoffen bij Tata Steel uitvoert, inclusief het voor handhaving benodigde cameratoezicht.⁵⁸ De resultaten van deze metingen moet Tata Steel voor het publiek beschikbaar maken en voor minimaal 10 jaar beschikbaar houden. In haar Position Paper rept Tata Steel zelf met geen woord over het op onafhankelijke wijze laten controleren van de door haar voorgestelde maatregelen, terwijl de aanbeveling hierover van de Expertgroep glashelder was.⁵⁹
- 3.15 In het tweede advies herhaalt de Expertgroep nog indringender de oproep om te “*meten, monitoren en communiceren*”. Kennelijk bezit Tata Steel allerlei meetgegevens die zij op grond van de wet moet delen met de toezichthouder, maar enkel desgevraagd deelt.⁶⁰ Juist de Staat dient hierin zijn verantwoordelijkheid te nemen en de adviezen van de Expertgroep te incorporeren.
- 3.16 Volgens haar Position Paper lijkt Tata Steel bovenbieden niet voornemens de uitstoot van fijnstof en grof stof (volledig) te verminderen, maar enkel overkappingen aan te brengen bij nieuw te ontwikkelen opslag- en/of overslag. In haar tweede advies bevestigt de Expertgroep nog eens – onder verwijzing naar het RIVM-rapport 2023 – dat fijnstof tot een aanzienlijke gezondheidslast leidt in de IJmond. Anders dan Tata Steel zelf beweert,⁶¹ heeft het RIVM berekend dat Tata Steel aan 35% van de WHO-advieswaarde van 5 µg/m³ bijdraagt aan de emissie.⁶² De Expertgroep acht dat aanzienlijk en “*adviseert om dit goed te onderzoeken*”.⁶³ Frisse Wind onderschrijft deze dringende oproep van de Expertgroep.

⁵⁵ Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezondheid Geborgd*, 28 februari 2024, p. 3 en 13-14.

⁵⁶ PS Noord-Holland 8 juli 2024, Motie Positieve houding naar motie Teunissen over onafhankelijk meten bij Tata Steel.

⁵⁷ Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezondheid Geborgd*, 28 februari 2024, p. 13.

⁵⁸ Kamerstukken II, 28089, nr. 302 (motie Theunissen c.s.); zie ook de eerdere motie van Bamenga c.s., Kamerstukken II 2023/24, 28089, nr. 279.

⁵⁹ Tata Steel, *Met maatwerk op weg naar schoon, groen en circulair staal*, (Position Paper ten behoeve van het Rondetafelgesprek Voortgang op de maatwerkafspraken op 17 april 2024).

⁶⁰ Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezond Groen Staal In De IJmond*, p. 23.

⁶¹ ‘Fijn stof en luchtkwaliteit’, Tata Steel, [tatasteelnederland.com/milieu-en-leefomgeving/uitstoot-en-luchtkwaliteit/fijn-stof-en-luchtkwaliteit](https://www.tatasteelnederland.com/milieu-en-leefomgeving/uitstoot-en-luchtkwaliteit/fijn-stof-en-luchtkwaliteit).

⁶² Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezond Groen Staal In De IJmond*, p. 11-12.

⁶³ Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezond Groen Staal In De IJmond*, p. 11-12.

- 3.17 Over ZZS, zoals lood, PAK's, benzeen en dioxines, rept Tata Steel verder niet met een woord in het Position Paper. Gelet op de grote gezondheidsrisico's voor de volgende generaties dient Tata Steel volgens Frisse Wind de uitstoot van lood terug te brengen naar nagenoeg nul. In de omgeving dient het bestaande lood te worden verwijderd. Tata Steel dient haar absolute vervuilende uitstoot te reduceren en niet slechts de door haar vastgestelde "*fair share*" voor haar rekening te nemen.⁶⁴ De Staat dient dat op te nemen in de maatwerkafspraken, conform het eerste advies van de Expertgroep.⁶⁵
- 3.18 Tata Steel maakt in haar Position Paper ook niet duidelijk welke concrete maatregelen zij zal treffen om de door de GGD geconstateerde geluidshinder in de IJmondregio weg te nemen. Tata Steel zou voornemens zijn de overlast van piekbelasting en van tonale geluiden te verminderen. Onderdeel van de aanvullende maatregelen is volgens Tata Steel het "*beter*" opsporen van de bronnen van overlast en "*daarna te elimineren of te reduceren*".⁶⁶ Het is onduidelijk of Tata Steel met deze maatregelen de recente aanbevelingen van de GGD volledig en juist opvolgt.⁶⁷ Volgens de Expertgroep doet de GGD goede aanbevelingen om het geluidsbeheer te verbeteren. Geluidsoverlast dient te worden meegenomen in de GER en verbeterdoelstellingen dienen te worden vastgelegd in de maatwerkafspraken.⁶⁸ Frisse Wind verzoekt de Staat te bevestigen dat zij de aanbevelingen van de GGD over zal nemen, dat de verbeterdoelstellingen concreet worden vastgelegd in de maatwerkafspraken en dat een saneringsprogramma wordt afgesproken met onderzoek en maatregelen om het zoemgeluid te verminderen.⁶⁹ Onderdeel van de maatwerkafspraken moet ook zijn – zoals de Expertgroep adviseert – dat de GGD een rol krijgt in het opsporen van de overlast, het beter in kaart brengen van de akoestische en niet-akoestische factoren en het controleren van de gemaakte afspraken. Tot slot verzoekt Frisse Wind de Staat om te bevestigen dat geluidsoverlast wordt meegenomen in de GER.
- 3.19 In de overgangsfase tussen 2025 en 2030, waarin de nieuwe installaties uit de Heraless Groen Staal-plannen worden gebouwd en getest terwijl de oude installaties nog blijven draaien, wordt de belasting voor de gezondheid van de bewoners van de IJmond nog groter, aldus de Expertgroep. Frisse Wind maakt zich met de Expertgroep zorgen hierover.⁷⁰ Met deze notie doet Tata Steel in haar Position Paper niets. Dat kan – zoals de Expertgroep terecht verzucht – niet de

⁶⁴ Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezondheid Geborgd*, p. 2.

⁶⁵ Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezondheid Geborgd*, 28 februari 2024, p. 2 & 11.

⁶⁶ Tata Steel, *Met maatwerk op weg naar schoon, groen en circulair staal*, p. 3.

⁶⁷ Team Leefomgeving GGD Kennemerland, *Geluidbeheer Industrieterrein IJmond – gezondheid*, p. 28.

⁶⁸ Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezond Groen Staal In De IJmond*, p. 18 & 24.

⁶⁹ Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezond Groen Staal In De IJmond*, p. 18 & 24.

⁷⁰ Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezond Groen Staal In De IJmond*, p. 18.

bedoeling zijn.⁷¹ Als Staat dient u ook de tussentijdse belasting voor de gezondheid van de bewoners van de IJmond mee te nemen in de maatwerkafspraken.

- 3.20 Onder de kop "***Bied zekerheid dat de gezondheid per direct verbetert***"⁷² bepleit de Expertgroep in het tweede advies dat de Kooksgasfabriek 2 veel eerder dicht moet dan in 2029.⁷³ Sluiting van de Kooksgasfabriek 2 zal – onder meer – leiden tot een sterke vermindering van de uitstoot van carcinogene stoffen, zoals PAK's⁷⁴ en benzeen.⁷⁵ Frisse Wind eist dat de Kooksgasfabriek 2 direct dan wel in 2026 sluit zonder verhoging van de uitstoot van de Kooksgasfabriek 1.
- 3.21 Dat de vervroegde sluiting van Kooksgasfabriek 2 zou zijn geanalyseerd en afgewogen tegen andere maatregelen, zoals Tata Steel opmerkt in haar Position Paper, is andermaal niet verifieerbaar. Frisse Wind kan niet plaatsen waarom een driejarig effect op de luchtkwaliteit als "beperkt" wordt bestempeld.⁷⁶ Het lijkt er veeleer op dat de kosten voor het sluiten van de fabriek niet in het budget passen.⁷⁷ Dat dit een beslag op het budget legt, is een noodzakelijke consequentie. Het kan niet zo zijn – zoals ook de Expertgroep opmerkt – dat vanwege te hoge kosten voor Tata Steel de bewoners van de IJmond ziek (blijven) worden.⁷⁸ Ook Tata Steel en haar aandeelhouder moeten een bijdrage leveren en desnoods interen op de te realiseren winst. In Engeland (Port Talbot) investeert de Tata Steel-groep zelf ook 625 miljoen Britse pond in een fabriek die groen staal produceert, met behoud van alle banen in die regio.⁷⁹ Ook de Staat dient rekenschap te geven van het pleidooi van de Expertgroep en versnelde sluiting van de Kooksgasfabriek 2 vast te leggen in de maatwerkafspraken.
- 3.22 Uit het advies van de Expertgroep blijkt dat door de belasting van de gezondheid niet afdoende wordt weggenomen door enkel het plaatsen van enkele overkappingen. De Expertgroep pleit *daarnaast* voor versnelde sluiting van de Kooksgasfabriek 2.⁸⁰ De bewoners van de IJmond zijn niet bereid hun gezondheid nog zes jaar extra op te offeren om pas in 2030 een mogelijke gezondere staalfabriek te hebben. Voor zover

⁷¹ Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezondheid Geborgd*, p. 13.

⁷² Onderstreeping ondergetekende.

⁷³ Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezondheid Geborgd*, p. 2.

⁷⁴ Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezond Groen Staal In De IJmond*, p. 16.

⁷⁵ Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezond Groen Staal In De IJmond*, p. 17.

⁷⁶ Tata Steel, *Met maatwerk op weg naar schoon, groen en circulair staal*, p. 3.

⁷⁷ Tata Steel, Met maatwerk op weg naar schoon, groen en circulair staal, p. 3: "Het komt ongunstig uit de vergelijkende analyse: het heeft lokaal beperkt effect op de luchtkwaliteit, het gaat om drie jaar effect, en komt met aanzienlijke kosten. Het legt dus beslag op budget terwijl het een weinig effectieve en efficiënte optie is in vergelijking met andere opties."

⁷⁸ Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezond Groen Staal In De IJmond*, p. 15.

⁷⁹ Uit haar jaarrekening over 2023-24 blijkt dat de Tata Steel-groep, naast steun van 500 miljoen Britse pond van de Britse overheid, dit bedrag zelf investeert, p. 28.

⁸⁰ Expertgroep Gezondheid IJmond, *Gezond Groen Staal In De IJmond*, p. 18.

blijkt dat Tata Steel niet in staat is de gezondheid van de bewoners van de IJmond te borgen, zal Frisse Wind de Staat vragen de vergunning van Tata Steel op te schorten.

- 3.23 Eerder al – op 4 september 2024 – was de Staat besluiteloos ten aanzien van in incorporeren van nieuwe adviezen.⁸¹

“Er worden afspraken gemaakt op basis van het mandaat en hierin wordt gezondheid integraal meegenomen. Of en hoe toekomstige adviezen daar binnen passen, dan wel of er op basis van die toekomstige adviezen bepaalde additionele acties nodig zijn, is nog niet te voorspellen omdat de inhoud van deze adviezen nog niet bekend is.”

- 3.24 Nu de inhoud van het tweede advies van de Expertgroep bekend is, verzoekt Frisse Wind de Staat om te bevestigen dat hij het tweede advies van de Expertgroep ook concreet en expliciet betreft in het onderhandelingsmandaat, de onderhandelingen zelf én de uiteindelijke vastlegging in de maatwerkafspraken. Ten aanzien van het eerste advies van de Expertgroep heeft de Staat die bevestiging immers wél gegeven. De Staat is ook verplicht om het tweede advies van de Expertgroep te incorporeren. Dat licht Frisse Wind verder toe.

4 Verplichtingen van de Staat

4.1 De Staat is verplicht om de mensenrechten in verdragen na te leven

- 4.1.1 Juist bij klimaat- en milieuzaaken met ernstige gevaren voor de (volks)gezondheid tot gevolg zijn mensenrechten onmisbaar.⁸² De Staat is verplicht mensenrechtenverdragen na te leven. Frisse Wind doet een beroep op het verantwoordelijkheidsgevoel van de Staat: respecteer en bescherm de fundamentele rechten van de bewoners van de IJmond.

- 4.1.2 De Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties erkent het recht om schone lucht in te ademen.⁸³ Volgens die Raad dient de Staat verschillende stappen te nemen om aan deze verplichting te voldoen. Daarbij hoort een actieplan voor luchtkwaliteit waarin de belangrijkste en meest effectieve maatregelen worden geïdentificeerd die kunnen worden geïmplementeerd om de luchtkwaliteit te verbeteren, met name voor kwetsbare bevolkingsgroepen. Effectieve handhaving van de milieunormen is daarbij verplicht,⁸⁴ ook tegenover Tata Steel. Daar komt nog bij dat het Verdrag van

⁸¹ Kamerstukken II 2023/24, Aanhangsel van de Handelingen, nr. 2442, vraag 9.

⁸² HR 20 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:2006, NJ 2020/41 m.n.t. J. Spier (*Urgenda*). Zie ook: Safe Climate: A Report of the Special Rapporteur on Human Rights and the Environment, 1 oktober 2019, A/74/161, Acknowledgements.

⁸³ Human Rights Council of 8 January 2019 (A/HRC/40/55), r.o. 57.

⁸⁴ Human Rights Council of 8 January 2019 (A/HRC/40/55), r.o. 61, 72 & 76.

Aarhus de Staat verplicht om alle relevante milieugegevens te verzamelen en die met het publiek te delen.⁸⁵

- 4.1.3 Indien de Staat in de maatwerkafspraken afspraken opneemt die strijdig zijn met de adviezen van de Expertgroep, schendt de Staat bij voorbaat het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens ("EVRM").⁸⁶ Niet handelen ten aanzien van de ernstige gezondheidsrisico's als gevolg van het handelen en nalaten van Tata Steel vormt een inbreuk op het recht op leven.⁸⁷ Dit recht is één van de meest fundamentele mensenrechten. Op de Staat rust de positieve verplichting om passende maatregelen te nemen om het leven te beschermen van iedereen in zijn rechtsmacht.⁸⁸ Daaronder vallen vanzelfsprekend de bewoners van de IJmond. De verplichting van de Staat maakt ook dat hij een wettelijk stelsel moet creëren dat de gezondheid van burgers effectief beschermt.⁸⁹ Dit geldt des te meer voor industriële activiteiten zoals de bedrijfsvoering van Tata Steel. Een staalfabriek is immers naar haar aard gevaarlijk.⁹⁰ Verzaakt de Staat zijn plicht, dan schendt de Staat naast het recht op leven uit het EVRM, óók het recht op leven uit het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten. Aantasting van het milieu vormt een van de meest acute en serieuze bedreigingen voor het recht op leven.⁹¹
- 4.1.4 Als de Staat niet optreedt om deze ernstige gezondheidsschade te voorkomen, dan schendt de Staat niet alleen het recht op leven, maar eveneens het recht op eerbiediging van het privé-, familie- en gezinsleven.⁹² De Staat heeft ook de verplichting om passende maatregelen te nemen om de samenleving tegen vervuiling te beschermen.⁹³
- 4.1.5 Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens oordeelde al eerder dat Staten mensenrechten schonden door luchtvervuiling en gezondheidsrisico's vanwege een staalfabriek.⁹⁴ De Staat heeft de plicht om met gedetailleerde en nauwkeurige gegevens de situatie te rechtvaardigen dat bepaalde individuen de zware last dragen

⁸⁵ Artikel 5 van het Verdrag betreffende toegang tot informatie, inspraak in besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden, Aarhus 25 juni 1998 (*Trb.* 2005, 22).

⁸⁶ Voor zover zij dat niet al doet. Ter zake houdt Frisse Wind alle rechten voor.

⁸⁷ Artikel 2 EVRM.

⁸⁸ Zie onder meer EHRM 9 juni 1998, nr. 23413/94 (*L.C.B./Verenigd Koninkrijk*), r.o. 36; EHRM (Grote Kamer) 28 oktober 1998, nr. 23452/94, *NJ* 2005/210 m.n.t. E.A. Alkema (*Osman/Turkije*).

⁸⁹ EHRM 9 april 2024, nr. 53600/20, ECLI:CE:ECHR:2024:0409JUD005360020 (*KlimaSeniorinnen*), r.o. 538 onder (b).

⁹⁰ EHRM (Grote Kamer) 30 november 2004, nr. 48939/99, *NJ* 2005/210 m.n.t. E.A. Alkema (*Öneryildiz/Turkije*), r.o. 71; EHRM 9 april 2024, nr. 53600/20, ECLI:CE:ECHR:2024:0409JUD005360020 (*KlimaSeniorinnen*), r.o. 508.

⁹¹ HRC 23 september 2020, CCPR/C/127/D/2728/2016 (*Ioane Teitiota/Nieuw-Zeeland*), r.o. 9.4 in het kader van artikel 6 IVBPR; HRC 20 september 2019, CCPR/C/126/D/2751/2016 (*Norma Potillo Cáceres /Paraguay*), r.o. 7.7-7.8 in het kader van artikel 17 IVBPR.

⁹² Artikel 8 EVRM.

⁹³ Human Rights Committee, general comment No. 36, par. 26 & 62.

⁹⁴ EHRM 9 juni 2005, nr. 55723/00, EHCR 2005/80, m.n.t. H.L. Janssen (*Fadeyeva/Rusland*) over de staalfabriek in Cherepovets; EHRM 24 januari 2019, nr. 54414/13 & 54264/15, EHRM 2019/107 m.n.t. S.T. Ramnewash-Oemrawsingh (*Cordella/Italië*) over de staalfabriek in Taranto.

van een staalfabriek ten behoeve van de rest van de samenleving.⁹⁵ Het is aan de Staat om afspraken te maken die de het leven, de gezondheid en het ongestoorde privéleven van de bewoners van de IJmond effectief beschermen.

- 4.1.6 De verplichting van de Staat vloeit ook voort uit de Nederlandse wet. De Omgevingswet verplicht de Staat eveneens om een gezonde fysieke leefomgeving te waarborgen.⁹⁶ Daarnaast is in de Grondwet vastgelegd dat de Staat zorg draagt voor de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en *verbetering* van het leefmilieu. De Staat moet eveneens maatregelen treffen ter bevordering van de volksgezondheid.⁹⁷
- 4.1.7 Anders dan de Staat op 27 februari 2023 schreef, is onvoldoende dat Tata Steel de initierende partij is.⁹⁸ Ook anders dan de Staat op 10 oktober 2023 (nog) meende, moet de Staat méér doen om aan zijn positieve verplichting te voldoen.⁹⁹ Afwachten tot Tata Steel “haar wensen” heeft geconcretiseerd en onderbouwd is tevens onvoldoende.¹⁰⁰ Het gaat niet om de wensen van Tata Steel, maar om de verplichting van de Staat om passende maatregelen te nemen om het leven te beschermen van de bewoners van de IJmond. Het maken van afspraken over de gezondheid bij de aankomende maatwerkafspraken die in strijd zijn met de adviezen van de Expertgroep vormt bij voorbaat een schending van de mensenrechten van de bewoners van de IJmond.
- 4.1.8 Kortom, de Staat moet voldoen aan het voorzorgsbeginsel dat zowel uit het internationale als nationale recht voortvloeit.

4.2 De Staat is verplicht om het Unierecht na te leven

- 4.2.1 Met het maken van de maatwerkafspraken voert de Staat het Unierecht uit vanwege de onderhandelingen over vergunningverlening.¹⁰¹ Bij uitvoering van Unierecht zijn lidstaten verplicht om de mensenrechten uit het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (“EU Handvest”) na te leven.¹⁰² In het bijzonder is de Staat verplicht om in het kader van de Richtlijn industriële emissies de bescherming van milieu- en

⁹⁵ EHRM 24 januari 2019, nr. 54414/13 & 54264/15, EHCR 2019/107 m.nt. S.T. Ramnewash-Oemrawsingh (*Cordella/Italië*), r.o. 161 (Origineel Frans): “À ce propos, la Cour rappelle qu'il revient à l'État de justifier par des éléments précis et circonstanciés les situations dans lesquelles certains individus se trouvent devoir supporter de lourdes charges au nom de l'intérêt de la société.”

⁹⁶ Artikel 1.3 en artikel 1.6 Omgevingswet.

⁹⁷ Artikel 21 en artikel 22 Grondwet.

⁹⁸ Kamerstukken II 2022/23, 29826, nr. 173, p. 9.

⁹⁹ Brief van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat d.d. 10 oktober 2023, kenmerk IENW/BSK-2023/290437.

¹⁰⁰ Kamerstukken II 2022/23, 29826, nr. 173, p. 9.

¹⁰¹ Kamerstukken II 2023/24, 32813, 29826, nr. 197 (Brief van de Minister van Economische Zaken en Klimaat), p. 16.

¹⁰² Artikel 51 EU Handvest; HvJ EU 26 februari 2013, C-617/10, ECLI:EU:C:2013:105, BNB 2014/15 (*Åkerberg Fransson*), r.o. 20.

gezondheidsbelangen als bepaald in het EU Handvest na te leven.¹⁰³ Gevolgen van de bedrijfsactiviteit van Tata Steel voor het milieu en de gezondheid van de mens moet de Staat integraal onderdeel laten uitmaken van de procedures voor de verlening *en de toetsing* van een vergunning.¹⁰⁴ Bij doorlopende en herhaalde schendingen van milieu- en gezondheidsverplichtingen moet de Staat de exploitatie van de staalfabriek van Tata Steel opschorten.¹⁰⁵ Het nalaten van het maken van (vergunnings)afspraken bij de aankomende maatwerkafspraken over de gezondheid *en de toetsing* daarvan conform de adviezen van de Expertgroep vormt daarmee bij voorbaat een schending van het EU Handvest. Dat klemt te meer, omdat de Staat verplicht is de schade van de bewoners van de IJmond te voorkomen en verdere schade te beperken.¹⁰⁶

5 Neem beide adviezen van de Expertgroep integraal mee in de maatwerkafspraken

5.1 Tegen deze achtergrond verzoekt Frisse Wind de Staat uiterlijk op 22 oktober a.s. vóór 12.00 uur schriftelijk aan ondergetekende te bevestigen dat, als onderdeel van de maatwerkafspraken met Tata Steel:

- i de adviezen van de Expertgroep minimale randvoorwaarden vormen voor het vaststellen, althans het aanvullen, van het onderhandelingsmandaat;¹⁰⁷
- ii hij in de maatwerkafspraken niets overeenkomt dat in strijd is met ten minste de aanbevelingen uit de beide adviezen van de Expertgroep; en,
- iii de doelen voor wat betreft de effecten op gezondheid worden bepaald aan de hand van de uitkomsten van de GER en dat op de uitkomst van die rapportage wordt gewacht, althans dat die doelen verder worden aangescherpt indien uit de GER blijkt dat meer en/of andere maatregelen nodig zijn om de gezondheid van de bewoners van de IJmond te borgen.

5.2 Indien de Staat de gevraagde bevestigingen niet uiterlijk 22 oktober 2024 vóór 12:00 schriftelijk aan ondergetekende toestuurt, handelt hij daarmee onrechtmatig jegens de achterban van Frisse Wind, omdat hij daarmee bij voorbaat in de nakoming van zijn verplichting tot het respecteren van de mensenrechten van de bewoners van de IJmond tekortschiet. Indien de gevraagde bevestigingen binnen de termijn uitblijven,

¹⁰³ Richtlijn 2010/75/EU van het Europees Parlement en de Raad van 24 november 2010 inzake industriële emissies (geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging) (*PbEU* 2010, L 334/17). De beginselen van het EU Handvest zijn in de considerans in nr. 45 explicet van toepassing verklaard, met uitdrukkelijke verwijzing naar artikel 37.

¹⁰⁴ HvJ EU 25 juni 2024, C-626/22, ECLI:EU:C:2024:542 (*Ilva e.a.*), r.o. 105.

¹⁰⁵ HvJ EU 25 juni 2024, C-626/22, ECLI:EU:C:2024:542 (*Ilva e.a.*), r.o. 132.

¹⁰⁶ Hoge Raad 21 december 1984, *NJ* 1985/904 (*Gielen/Grathem I*), Hoge Raad 9 mei 1986, *NJ* 1987/252 (*Staat/Van Gelder*). Hoge Raad 1 juli 1993, *NJ* 1995/150 (*Staat/NCB*), Hoge Raad 7 november 1997, *NJ* 1998/364 (*Groskamp/Staat*), Hoge Raad 24 januari 1997, *NJ* 1999/56 (*Staat/De Ridder*). A.L.M. Keirse, ‘*Alterum non laedere; voorkom schade!* Grondbeginsel van het aansprakelijkheidsrecht’, in: S.D. Lindenbergh e.a. (red.), *Een nieuwe aanpak*, Den Haag: Sdu 2010, p. 7 e.v.

¹⁰⁷ Daaronder tevens begrepen het terugbrengen van de geluidshinder op de wijze zoals aanbevolen door de GGD. Team Leefomgeving GGD Kennemerland, *Geluidbeheer Industrieterrein IJmond – gezondheid*, p. 28.

overweegt Frisse Wind nadere rechtsmaatregelen te treffen teneinde de gezondheidsbelangen van de bewoners te borgen.

Wij vernemen graag van u. Desgewenst zijn wij voor overleg beschikbaar.

Mede namens Dieuwertje de Leeuw en Youp Pletting,

Koen Rutten